

УДК 811'11 + 811.112

ББК Ш 143

Ш 143.21

Мова. Культура. Комунікація: поширення інтегративних тенденцій у сучасних дослідженнях мов і літератур: Матеріали 8-ї Міжнародної науково-практичної конференції (Чернігів, 28–29 квітня 2017 р.). – Чернігів : Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка. – 2017. – 208 с.

© Колектив авторів, 2017

У збірнику представлені результати сучасних розвідок у галузях лінгвокультурології, лінгвофілософії, семантики, зіставних студій, лінгвокогнітивних і лінгвопрагматичних досліджень дискурсу, методики викладання мов і літератур, літературознавчого аналізу текстів, прикладних аспектів мовознавства.

Організаційний комітет:

В. О. Дятлов, перший проректор ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, проректор з науково-педагогічної роботи, доктор істор. наук, професор, **голова оргкомітету**;

О. О. Борисов, кандидат філол. наук, доцент, завідувач кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка, **співголова оргкомітету**.

Члени оргкомітету:

С. О. Жила, доктор пед. наук, професор, завідувач кафедри української мови та літератури ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

А. А. Калита, доктор філол. наук, професор кафедри теорії, практики та перекладу французької мови ФЛ НТУУ "КПІ";

І. О. Гаценко, кандидат філол. наук, доцент кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін ЧНТУ.

Редакційна колегія:

О. Г. Васильєва, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

Н. В. Деркач, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

О. С. Конотоп, кандидат пед. наук, доцент кафедри мов і методики їх викладання ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

В. В. Красавіна, канд. філол. наук, доц. кафедри української мови та літератури ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

Н. В. Репех, кандидат філол. наук, ст. викл. кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

Л. В. Пікун, кандидат філол. наук, доцент кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка;

І. В. Ганжа, викл. кафедри германської філології ЧНПУ імені Т. Г. Шевченка.

Рекомендовано до друку Вченою радою філологічного факультету
Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка
(Протокол № 8 від 20.04.2017 р.).

Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції

РОЗДІЛ II. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЛІНГВОПРАГМАТИКИ, ДИСКУРСОЛОГІЇ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

Славова Л. Л. Мовна особистість політика як носій індивідуальних і соціальних цінностей	59
Вуск О. Є. Linguo-cultural reconstruction via pragmatics of poetic texts....	64
Ганжа І. В. Невербальна поведінка представників англomовної лінгвокультури у процесі уникнення комунікативних невдач.....	67
Гаценко І. О. Своєрідність загадки як жанру фольклорного дискурсу....	72
Горбачова Н. І. Прагмалінгвістичний аспект спілкування керівника та підлеглого (на матеріалі англomовного кінодискурсу).....	75
Деркач Н. В. Просодична організація англійських прислів'їв з функцією несхвалення, осуду та критики	79
Ковальська Н. В., Шерстюк І. В. Особливості перекладу мовних засобів вираження іронії в художніх англomовних текстах	84
Куценко М. А. Обґрунтування статусу висловлень співчуття в англійському діалогічному мовленні.....	86
Кузьмичёва А. А. Темпоральний компонент просодии (на матеріалі немецких восклицательных иронических высказываний).....	89
Матвеева И. В. Коммуникативно-прагматический потенциал «я»-субъекта в современном немецком языке	92
Новицька Т. В. Історіографічний аспект дослідження економії мовленнєвих зусиль	95
Пархоменко О. М. Переклад як міжкультурна комунікація: досвід А. Ф. Прево.....	100
Тарасевич Н. А. Linguistic Personality Development through Discourse.....	105
Федун Л. М. Особливості перекладу неологізмів сфери інформаційних технологій.....	108

РОЗДІЛ III. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ МОВ І КУЛЬТУР

Бараненкова Н. А. Особливості формування перекладацької компетентності у студентів технічних спеціальностей.....	113
Борисенко В. В. Сучасні технології в навчанні студентів-філологів....	117

Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції

2. Арнольд И. В. Стилистика. Современный английский язык: Учебник для вузов / И. В. Арнольд. – 4-е изд., испр. и доп. – М.: Флинта: Наука, 2002. – 384 с.
3. Борисенко Н. Д. Відмова крізь призму Принципу ввічливості: комунікативно-прагматичний аспект (на матеріалі сучасної британської драми) / Н. Д. Борисенко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. – 2016. – № 22. – С. 77–79.
4. Гительмахер Р. Б. Социально-психологические особенности отношения исполнителей к руководителю / Р. Б. Гительмахер // Вопросы психологи / Ред. А. М. Матюшкин, А. В. Брушлинский. -- 1991. – №4. – С. 144–151.
5. Мельников О. Н. Руководитель и подчиненный / О. Н. Мельников, В. Г. Ларионов // Российское предпринимательство. – 2001. – №11. – С. 52–59.
6. Распопов В. М. Управление изменениями / В. М. Распопов. – М.: Магистр, 2009. – 333 с.
7. Шатун В. Т. «Я – начальник, ты – ...». О менеджменте популярно и конкретно: Учебно-практическое пособие / Т. В. Шатун. – Николаев: Изд-во НГГУ им. Петра Могила, 2005. – 344 с.
8. Leech G. Principles of Pragmatics / G. Leech // – L., N.Y.: Longman Linguistic Library, 1983. – 250 p.

Деркач Н. В.

*Чернігівський національний педагогічний університет
імені Т. Г. Шевченка*

ПРОСОДИЧНА ОРГАНІЗАЦІЯ АНГЛІЙСЬКИХ ПРИСЛІВ'ІВ З ФУНКЦІЄЮ НЕСХВАЛЕННЯ, ОСУДУ ТА КРИТИКИ

The article focuses on studying the peculiarities of the intonation of the English proverbs with the emotional and modal meaning of disapproval, blame and criticism. The influence of the emotional and pragmatic potential of the pronounced proverb upon its prosodic features actualization is considered. The effect of using intonation as a means of intensifying or contrasting the lexical components of the proverbs is reviewed.

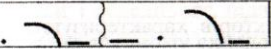
Прислів'я завжди викликало жвавий інтерес мовознавців як один з різновидів фольклорного твору, що віддавна уживається в мовленні для передачі цілої низки нюансів значення. Розгляду прислів'їв як мовної одиниці, що в мовленні набуває певного прагматичного спрямування й

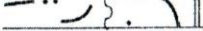
ефективно реалізує цілу низку комунікативних функцій, присвячено чимало наукових праць. Проте інтонаційне оформлення прислів'їв, які ужиті в контексті реальної ситуації спілкування і віддзеркалюють певні емоційно-модальні відтінки значення, вивчене недостатньо. Саме тому в обсязі започаткованої праці вбачаємо за доцільне розглянути специфіку просодичної організації прислів'їв, що вжиті в контексті англомовних художніх творів і передають такі відтінки значення, як несхвалення, критика та осуд.

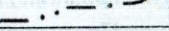
Зазначимо насамперед, що аналізовані експериментальні висловлення переважно асоціюються з оцінною комунікативно-прагматичною функцією (62%), порівняно з іншими типовими для прислів'я функціями впливу (26%) та узагальнення (12%). Така тенденція задовільно пояснюється тим, що узагальнювання та вплив є зазвичай більш раціональними порівняно з оцінкою, яка часто відображає емоційне, негативне чи позитивне, суб'єктивне враження мовця від умов комунікації. Цілковитим передбачувано прислів'я, що передають несхвалення, критику та осуд, мають насамперед негативне контекстне значення (73%).

Невизначеність контекстного значення (27% аналізованих прислів'їв) у половині зафіксованих випадків пов'язана з малим емоційно-прагматичним потенціалом (термін А. А. Калити) висловлення. Як правило, зменшення рівня емоційно-прагматичного потенціалу висловлення і пов'язана з цим варіативність інтонаційних параметрів пояснюється усвідомленням мовцем свого нижчого стосовно слухача соціального або комунікативно-рольового статусу, що змушує його приховувати негативні емоції, які він переживає. Зауважимо тут, що іншими прийомами дотримання стратегії ввічливості та пом'якшення негативної оцінності висловлення-прислів'я є наявність спадного тону з малою швидкістю зміни напрямку руху, сповільнення темпу висловлення, наявність висхідного тону в першій інтоногрупі двосинтагмених прислів'їв і спадно-висхідного – в другій.

Додатковим фактором впливу на варіативність емоційно-прагматичного потенціалу є ступінь контрольованості емоцій мовцем. Зокрема у прислів'ї *There's no fool like an old fool* (AS)

 нестримний осуд маніфестується на рівні інтонації функціонуванням серії спадних тонів в обох інтоногрупах прислів'я, наявністю значних тональних інтервалів на різних ділянках інтоногруп і розширенням тонального діапазону другої інтоногрупи порівняно з першою, за умов паралелізму їх інтонаційних малюнків.

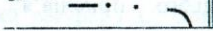
У прислів'ї *Easier said than done* (ShW) підвищеної емоційності реалізації несхвалення надає такт з висхідним рухом тону у першій інтоногрупі, високий спадний тон, який завершує другу, а також наявність розширених інтервалів на ділянках висловлення.

У другій реалізації цього прислів'я *Easier said than done* на фоні прискореного темпу вимови функціонування висхідної ступінчастої шкали з високим висхідним тоном завершення забезпечує широкий діапазон інтоногрупи і свідчить про наростання емоції несхвалення до значного її ступеня.

У ході здійсненого експериментально-фонетичного дослідження було з'ясовано, що сегментний рівень, виконуючи допоміжну роль на фоні інтонаційних параметрів, може надавати висловленню негативного забарвлення, як наприклад, у реалізації *A slip of a lip may sink a shshship*. (Cycl), *Easier said than attempted* (PV).

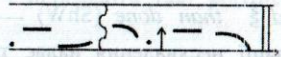
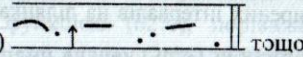
З негативними емоціями, зокрема з несхваленням, категоричним та безапеляційним осудом або критикою свого співрозмовника, інформанти асоціюють поєднання двох кінетичних спадних тонів у одній синтагмі, наявність змішаної або ковзної шкали, підвищення гучності висловлення або окремих його ділянок, стакатоподібний ритм. Останній часто супроводжується прискоренням темпу, підвищенням гучності звучання, чіткою вимовою наголошених складів і приблизно однаковим ступенем їхнього виділення, напр. *Easier said than attempted* (PV) (критика)

 Easier said than attempted (PV) (осуд)

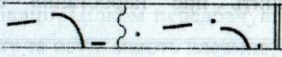
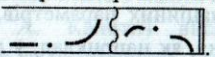
No discounting for tastes! (AAW) (осуд) При цьому

відзначено, що реалізації молодших за віком дикторів характеризуються більшою різкістю й категоричністю.

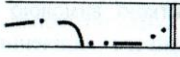
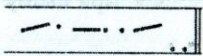
Функціонування спеціального підйому в аналізованих прислів'ях пов'язане передусім із особливостями їхньої лексико-граматичної структури, зокрема наявністю прикметників, що імпліцитно містять негативну оцінку ситуації, напр. *weakest, old: There's 'no 'fool § like an 'old*

'fool (ABCM) необхідністю підкреслення контрасту слів, напр. *said* та *attempted* у прислів'ї *'Easier 'said than a ,ttempted* (PV) тощо.

Протиставлення може бути оформлене й за допомогою інших просодичних засобів, зокрема високого спадного тону на присвійному займеннику *your* у реалізації *'Keep 'your ,breath § 'to 'cool your ,porridge*

(PP) або різних тональних рівнів початку перших наголошених складів (низький у першій інтоногрупі й середній знижений у другій), що підкреслюють контраст прийменників *out* у реалізації *'Out of ,sight, § 'out of ,mind* (Cycl)

Ефект контрасту між двома інтоногрупами у висловленні *'Keep your ,breath § 'to 'cool your ,porridge* (PP) досягається за рахунок прискорення темпу в першій інтоногрупі і його сповільнення до помірного у другій, у межах якої відзначено також і хвилеподібний рух тону, що свідчить про більшу емоційність цієї частини прислів'я.

У реалізації *'Beggars ,can't be par,ticular* (DS) негативна емоційність передається за рахунок спадно-висхідного тону й більшої інтенсивності вимови слова *can't*, аніж *particular*, а в іншій реалізації цього прислів'я *'Beggars 'can't be par,ticular* (DS) – за допомогою функціонування спадної ступінчастої

шкали і середнього підвищеного спадного тону з висхідним напрямком руху на ядерному складоносієві й низьким завершенням.

Таким чином, аналіз результатів експериментального дослідження просодичної організації англійських прислів'їв з функціональним призначенням несхвалення, критики та осуду дає підстави констатувати, що провідна роль у їх реалізації належить, насамперед, просодичним засобам. Інтонаційне оформлення аналізованих прислів'їв позначене частотним поєднанням двох кінетичних спадних тонів у одній інтоногрупі, прискоренням темпу, підвищенням гучності, стакатоподібним ритмом, наявністю спеціального підйому, ковзної, висхідної ступінчастої типів шкал, збільшених інтервалів на ділянках інтоногрупи тощо. При цьому особливості інтонації прислів'їв значною мірою зумовлені їх лексико-граматичним складом, зокрема необхідністю інтенсифікації конкретних слів або підкреслення їхнього контрасту. Перспективним убачаємо подальший розгляд інтонаційного супроводу емоційно-модальних і соціопрагматичних компонентів смислу висловлень-прислів'їв та інших висловлень у текстах різного стилістичного спрямування.

Джерела ілюстративного матеріалу

- AAW.: Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland / [Електронний ресурс] / L. Carroll. – Режим доступу: <http://www.gutenberg.org/etext/19033>
- ABCM.: Christie A. The ABC Murders / [Електронний ресурс] / A. Christie. – Режим доступу: http://rs178.rapidshare.com/files/84667608/Complete_Detective_Novels_by_Agatha_Christie.ra.
- AS.: Christie A. Affair at Styles / [Електронний ресурс] / A. Christie. – Режим доступу: http://rs178.rapidshare.com/files/84667608/Complete_Detective_Novels_by_Agatha_Christie.ra.
- Cycl.: Cussler C. Cyclops / [Електронний ресурс] / C. Cussler. – Режим доступу: <http://greylib.align.ru/bookdetails.php?book=600&lang=1>.
- DS.: Cussler C. Deep Six / [Електронний ресурс] / C. Cussler. – Режим доступу: <http://greylib.align.ru/bookdetails.php?book=609&lang=1>.
- PP.: Austen J. Pride and Prejudice / [Електронний ресурс] / J. Austen. – Режим доступу: <http://www.gutenberg.org/etext/1342>.
- PV.: Cussler Clive. Pacific Vortex / [Електронний ресурс] / C. Cussler. – Режим доступу: <http://greylib.align.ru/bookdetails.php?book=607&lang=1>.
- ShW.: Cussler C. Shock Wave/ [Електронний ресурс] / C. Cussler. – Режим доступу: <http://greylib.align.ru/bookdetails.php?book=598&lang=1>.

